

Tržaško šolsko vprašanje.

Občni zbor Učiteljskega društva za Trst in okolico.

Trst, 6. aprila 1913.

Danes se je vršil v Slovenski trgovski šoli občni zbor našega učiteljskega društva.

Po nagovoru predsednika Štefana Ferluge, je podal tajnik Ivan Dimnik poročilo o delovanju društva. Po notranjih zadevah društva se je pečal z vprašanjem tržaškega slovenskega šolstva. Iz referata povzemamo dobesedno:

Dolžnost mi je, baviti se tudi s tržaškim slovenskim šolskim vprašanjem, da pregledamo, na kaki poti smo tu in koliko smo dosegli. Društveni odbor je posvečal mnogo pozornosti temu vprašanju in se je baval v mnogih sejah z njim. Posebno pozornost je pa posvečal v letošnjem šolskem letu vprašanju slovenskih srednjih šol v Trstu.

V ta namen je društvo preskrbelo potrebne informacije jugoslovanskim državnim poslancem, ki so na podlagi tega izkušali pospešiti rešitev tega vprašanja na Dunaju. Društvo samo je priredilo tudi društven shod, na katerem je jasno izrazilo učitelstvo svoje zahteve glede srednjih šol, ki so gotovo hkrati tudi zahteve slovenskega ljudstva v Trstu in okolici, ker se popolnoma krijejo z njega interesi.

Kakor ste vsi lahko čuli na tem zborovanju, se prva točka našega šolskega programa — t. j. uvedba materinščine kot rei. obl. predmet na nem. drž. šolah za otroke nemške narodnosti — bliža udeležitvi, vendar je še in še biti nam pozornim, dokler ni definitivno rešena; posebno nas ne sme premotiti sedanje sumljivo molčanje, saj je javna tajnost, da so voditelji tudi slovenske šolske politike pravzaprav Nemci v Trstu, ki se skušajo okoristiti na podlagi nje in s pomočjo germanizatoričnih stremeljenj države.

Tako čaka tudi vprašanje slovenske realne gimnazije v Trstu še milosti vlade, ki tiči pod popolnim vplivom tukajšnjih vodilnih nemških šolskih krogov, in od istega vprašanja je odvisna potem tudi izprememba pripravnice v samostojne slovenske državne ljudske šole.

O tej zadevi se je društveni odbor posvetoval v svoji seji dne 20. februarja t. l., je šel po informacije na pristojna mesta ter je pri naših poslancih storil vse potrebne korake za končno rešitev tega vprašanja.

Pri tem vprašanju pa se moram ne hote baviti tudi z nastavljenjem učnih oseb na naših srednjih šolah. Država pr t tem nastavljanju in pri razpisih popolnoma prezira učne osebe, ki so popolnoma usposobljene in službujejo že toliko časa tu kot supletni, a jih pri definitivnem imenovanju prezre, ker niso njih narodnosti. Zaradi tega trpe v prvi vrsti naši domači profesorji, ker so zastopani, v drugi vrsti naši dijaki, ki jih je gotovo močna tretjina na teh zavodih, in tudi starši slovenskih otrok, ker tudi njim ne more biti vseeno, če zaupajo svojega otroka kakemu tujemu ali slovenskemu profesorju. Naši poslanci bodo morali šolsko upravo prisiliti, da bo razpisovala pravilno ta mesta in jih tudi pravičnejše oddajala. Sploh pa je želeli, da se poslanci bolj zanimajo za personalne zadeve na teh zavodih.

Dne 8. pret. meseca smo čitali v naših listih prizjavo o korakih naših poslancev pri osrednji vladi na Dunaju glede šolskih vprašanj.

Glede teh vprašanj stojimo menda z našimi poslanci vsi na istem stališču:

Država sicer nekaj stori za slovensko šolstvo v Trstu, vendar — premalo. Tako je v letošnjem šolskem letu prevzela zopet pet učiteljev na Ciril-Metodovih

dveh stavkih), nežno občuteno, sladko melodiko v »Adagiu«, s porednostjo v 3. stavku in z efekti v finalu me je navdušila. — Orkester je osebnost, ki ima dirigentovo dušo, in zdi se mi, da Nedbal v orkestru živi, vsak njegov migljaj upošteva, zato ostane poslušalcu vtisk izvajanja v neizbrisnem spominu. Tako izredni umetniško popolni užitki so, žal, pri nas redki. —ec.

Slovensko deželno gledališče.

je končalo sezono. Kot predzadnjo operno predstavo so peli Puccinijevo »Tosco«. Opera je bila dokaj skrbno naštudirana, na ensemble je mnogo vplivalo gostovanje nekdanje naše primadone g. Lili Nordgartove, ki je tudi nastopila v vlogi Chochosan v »Madame Butterfly«. Obe njeni kreaciji hvaliti bi bilo odveč. — Pomemben literaren večer je bila drama I. Cankarja »Kralj na Betajnovi« z Ignacijem Borštnikom iz Zagreba v naslovni vlogi. — Kakšna usoda čaka slovensko gledališče vbodoče, ne vemo. Tekom tega meseca se naseli v njegovih prostorih — kinematograf. Pika. —ec.

šolah v mestu, vendar je to še premalo v primeri s koncesijami, ki jih ob takih prilikah daje tržaškim Nemcem in Italijanom. Tempo podržavljenja je vse prepočasen in, rekli bi, skoro krivičen, ker Slovincem podržavlja država le učitelje; Nemcem pa podržavlja in subvencionira kar cele — šole! Zato se bo najenergичnejše poprijeti dela, da Slovenci pridejo do svojih pravic!

Z veseljem pa moram konstatirati, da se je točka razvoja slovenskega obrtnega šolstva v Trstu pričela nagibati k začetku realizacije, za sedaj je sicer državno dovoljena samo še obrtno nadaljevalna šola na Sloy, trgovski šoli v mestu, vendar ho to podlaga razvoju sloven. obrt. nađ. šolstva tudi v okolici in gotovo podlaga poznejši slov. strokovni obrtni šoli v Trstu.

Istotako je dobila v tekočem društvenem letu tudi Slov. trgovska šola pravico javnosti, ki je prvi predpogoj k njenemu podržavljenju.

V zadnjem času sem tudi doznal, da se je z vprašanjem slov. meščanske šole v Trstu pričela resno baviti moška podr. C. M. D., kar je pozdravljati. Vendar moramo stati tudi tu na stališču, da je skrb za slovensko meščansko šolo v prvi vrsti dolžnost mestnega magistrata in države, našega naroda je le pravica to zahtevati. Učit. društvo bo pa tudi v tem vprašanju stalo vedno podružnici ob strani.

Izmed šolskih pojavov, ki so se izvršili v letošnjem društvenem letu, bi imel omenjati tudi, da je C. M. D. prevzela deklško šolo pri Sv. Jakubu od šolskih sester v lastno režijo, kar moramo prav odločno pozdravljati. Istotako tudi sezidanje novega šolskega poslopja z željo, da čimprej pride do istega dela tudi v mestu, dasi bi bila to dolžnost občine in države.

Mestni svet se je baval pri proračunu tudi z ustanovitvijo novih šol. Med njimi je tudi nekaj šol, ki jih imamo mi v programu. Tako bo potreba ponoviti našo šolsko zahtevo za šole pri Sv. M. M. sp., Rocolu, Kjadinu, Škorklji, Grapadi in Padričah.

Deželni šolski zakon za Trst in okolico, ki ga naše društvo odobrava edinole z ločenimi šolskimi sveti za Slovence in Italijane, je postavljen na isto dolgo klop, kakor § 55. drž. ljš. zak. v državnem zboru. Vendar mi ne moremo popustiti od tega zakona, če hočemo priti do normalnih šolskih razmer v Trstu, ki jim je pomankljiva zakonodaja drž. šol. zak. krija.

Pomankljivost v zakonodaji je bila kriva, da smo letos po devetih letih prišli zopet do okr. učit. konference, ki bi se praviloma in v interesu slovenskega šolstva morala vršiti vsako leto; ker je to edina institucija, v kateri lahko soglasno poudarjamo interese in zahteve slovenskega šolstva napram mestnemu magistratu.

Naše društvo sestoji iz štirih interesnih skupin: iz drž. srednješolskega učitelstva, iz drž. ljš. učit., iz C. M. učit. in iz magistratnega učitelstva. Poudarjati ni potreba, da se je društveni odbor trudil zastopati interese vseh interesnih skupin v vsakem slučaju, vendar bi bil — za svojo osebo — iz materialnih ozirov za delitev društva v odseke po teh skupinah, ker uprav to je bilo vzrok nezadovoljstva od strani enega učitelstva z društvenim delovanjem. Ni pa potreba poudarjati, da glede moškega in ženskega učitelstva stoji odbor na stališču: za enako delo — enako plačilo; za enake dolžnosti — enake pravice!

Kot konec razmotrivanju naših šolskih vprašanj naj še omenjam italijansko fakultetno vprašanje, katerega položaj je vsakomur znan.

S tem je država zopet pokazala, da neče priznati naših upravičenih zahtev, ker hoče slovensko manjšino pri tem popolnoma prezreti in ji zopet storiti novo krivico. Ne bom omenjal številnih in ogromnih državnih subvencij nemškemu šolstvu, gre nam le za dosledno preziranje naših zahtev in proti temu mora tudi naše društvo izreči javno svoj protest. Po tajniškem poročilu je bilo sprejeto poročilo društvene blagajničarke in pregledovalcev računov, ki so predlagali absolutorij blagajničarki in odboru.

Iz poročila društvenega knjižničarja Fr. Fonde posnemamo, da je v društveni knjižnici sedaj 433 knjig in se je njih število v letošnjem letu pomnožilo za 113. Društvo vzdržuje sedaj tudi 13 šolarskih knjižnic, in sicer 10 na okoliških šolah, 2 na drž. nemški šoli v ulici Fontana in 1 na drž. nem. šoli na Lipskem trgu.

Sprejet je bil predlog, da se takoj misli na ustanovitev in podporo šolarskih knjižnic na Katinari in na Ciril-Metodovih šolah v mestu.

Učiteljskim abiturijentom se dovoli za učiteljski sklad za letos 10 K, v prihodnje pa sklepa vedno o tem občni zbor.

Glede zaostale članarine je bil sprejet predlog tov. Daneua: Člane, ki niso

plačali popolne članarine, se trikrat opominja, sicer izbrše iz društva — izvzemši suplente in praktikante. Od stare članarine se všteje 4 K kot članarina, 6 K pripade rezervnemu fondu Učit. društva, ki je nedotakljiv in sme z njim razpolagati le občni zbor. Članarina za bodoče društveno leto se določi na 4 K.

Pri volitvi je bil izvoljen stari odbor s sledečimi izpremembami: namesto tov. Ribičiča, dr. Mrharja, Fonde in Daneua tovariši Betriani, Krašovic, Spanger in Marinček. Kot pregledovalec računov je bil dodatno izvoljen tov. Trobec.

Poziv!

V smislu pogodbe z dne 6. avgusta 1890 dovoli banka Slavija Zavezi avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev odstotke od zavarovanega kapitala pri vsakem zavarovanju, ki se je sklenilo z učiteljem ali učiteljico, ki je član Zaveze; dobi pa tudi odstotke od vsakoletne plačane premije.

Zaveza nima natančnih zaznamkov onih svojih članov, ki so zavarovani pri banki Slaviji. Zato je upravni odbor naročil vodstvu, da sestavi zaznamek vseh članov-zavarovancev.

V to svrhu dobe te dni cenjeni tovariši predsedniki tiskovine, ki naj jih izročijo zavarovancem v izpolnitev.

Vse Zavezino učiteljstvo prosimo, da vestno izpolnijo obrazce in jih vrnejo v osmih dneh! Nihče naj ne opusti tega, ker je Zavezi v korist!

Vodstvo Zaveze.

Okrajni zastopi in občine za učiteljstvo.

Slovenjebistriški okrajni zastop je v svoji zadnji seji odposlal na deželni odbor petico, v kateri se le-ta naproša, naj deluje na delazmožnost deželnega zbora in naj se postavi ureditev učiteljskih plač kot prva točka dnevnega reda, ker okrajni odbor dobro pozna skrajno bedo učitelstva in se popolnoma strinja z zahtevami po uvrstitvi v nižje štiri činovne razrede z državnimi uradniki.

Tudi občinski odbor na Spodnji Polskavi pri Pragerskem je poslal na deželni odbor petico enake vsebine, in sicer na predlog tvorničarja g. Steinklauberja na Pragerskem. Predlagalec je toplo zastopal težnje učitelstva, poudarjal visoko kulturno važnost njegovega delovanja in prišel do zaključka, da je regulacija učiteljskih plač nujna potreba in zgolj čin pravičnosti, ki bi se moral pravzaprav že zdavnaj zgoditi. Ta predlog je bil z veliko večino sprejet, le trije klerikalni kimavci so bili proti.

Upamo, da pridejo z enakimi sklepi kmalu tudi drugi okrajni zastopi in občinski odbori na Spodnjem Štajerskem!

Jubilej Zaveze.

Zaradi Zavezinega koncerta.

Note imamo. Pregledali smo jih, morada tudi preigrati kak lažji komad, morebitne težje točke preskočili, položili oba zvezka med zaprašene partiture, v par dneh pozabimo, da smo jih sploh prejah — in spala bodeta spanje pravičnega, dokler nas veliki zvon v »Tovarišu« ne povabi k prvi izkušnji; a ko odklenka, se še ne ganemo in rajši počakamo, da drugič pozvoni — in to k glavni vaji. Teda ju siroti izmotamo iz že založenega kupa, malo izprašimo, še enkrat preberemo tekst in hajdi v Ljubljano!

Tako je bilo oba zadnja Zavezina koncerta v Ljubljani, tako je bilo pri naših okrajnih koncertih, tako se mi je gojilo, ko so prišli tovariši k mojim prireditvam v C., in ni čuda, da potem zadnji dan gagamo pri vajah — razdeljeni v oddelke — od jutra do večera, a naposled vsi izmučeni pokažemo svetu nezmožnost in se sramujemo po sleherni točki z odra!

Storite tedaj, tovariši, tako, kakor sem vam pri prvem sestanku glede Zavezinega zbora svetoval. Oni, ki se čuti zmožnega in ima veselje do res uspelega koncerta, naj marljivo sam nastudira vse pesmi, tudi lažje — ne bodi površen! — Nato povabi k vajah svoje zaspane tovariše z iste šole. Ne oplaši se, če misli odlagati! Bodi silen. Ture za letos v stran, sedi na kolo in hajdi k najbližjemu tovarišu izven okoliša. Ne daj se zavesti v hram pijače, temveč sedita k notam ter poita in poita! Ko si nekaterim vsaj nekaj zanimanja zbudil, priredite skupno vajo in s ponosom bodete hiteli k okrajni vaji!

Tako je bilo pri nas o priliki zadnjega okr. koncerta. Moj okoliš je bil podkovan, ponosno nastopal, dočim so se ostali sramežljivo naslanjali na nas.

Na glavni vaji se ne bomo učili glasov, temveč le finega prednašanja, a če

bi imelo biti potrebno prvo, položim note v stran in prav gotovo ne nastopim, zakaj zadnji sramotni poraz v Ljubljani me peče še danes. J. L.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Šaleško učiteljsko društvo je poletelo dne 3. aprila t. l. v St. Ilj, kjer se je vršilo zborovanje ob 11. uri dopoldne v šoli. Društveni načelnik tov. Koropec otvoril zborovanje, pozdravi navzoče društvenike, posebno pa pozdravlja prisotno gospo Viherjevo iz St. Janža. Na zborovanju so pogrešali marsikatero tovariša in tovarišico; čudno, da so manjkali ravno isti, ki navadno najbolj tarnajo, da zborujemo vedno le v Velenju, ozir. Sošanju. Ker se zapisniku o zadnjem zborovanju ni ugovarjalo, se je odobril. Po prečitanih dopisov je opozoril tov. predsednik kot učit. zastopnik v c. kr. š. svetu na nekatere napake, zadevajoč letni proračunov in računov krajnih šolskih svetov, osobito določitve ter uporabe vsote za šolsko in učiteljsko knjižnico. Ko je še podal nasvet glede predložitve seznamka učencev za poletno oproščenje, nam je prečital iz »Landbote« aktualno črtico o kmetijskem nadaljevalnem pouku, dodatno k tozadevnemu predlogu v gosposki zbornici. Navzoči so poslušali z zanimanjem. Med društvenimi zadevami se je tudi sklenilo, da priredimo 1. junija skupno s Celjskim učit. društvom majniški izlet v Topolšico. Končno je podal tov. Jankovič par dobrih nasvetov in ko smo si še ogledali pravkar izšlo učilo za zemljepisje učitelja R. Fricka, je predsednik zaključil zborovanje ter zaklical »Na veselo snidenje pri majniškem izletu«. Po zborovanju smo bili prav gostoljubno sprejeti v senčnici tov. Jankoviča, kjer smo ob rujni kapljici ter živahnem razgovoru skoraj pozabili, da moramo odhajati z večernim vlakom domov.

Učit. društvo za pol. okraj Ljutomer zboruje v četrtek, dne 17. aprila, predpoldne po 10. uri pri Mali Nedelji s sledečim vzporedom: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Zadnji izostalo predavanje. 4. Razgovor o predlogih za deleg. zborovanje Zveze. 5. Slučajnosti. Skrbite, drage tovarišice in tovariši, da bo udeležba zopet tako številna, kakor je bila na zadnjem zborovanju. Odbor.

Konjiško učiteljsko društvo je zborovalo v četrtek, dne 3. aprila t. l., v Konjicah. Zborovanje je bilo jako dobro obiskano in bi bila udeležba gotovo še boljša, ako ne bi več tovarišev in tovarišic zbolelo. Društveni predsednik tov. Schell pozdravi navzoče člane ter preide nato na dnevni red. — Zadnji zapisnik se prečita in odobri. Po obravnavi raznih dopisov je poročal tov. Bobič o zakonskem osnutku štaj. Lehrerbunda o zadevi regulacije učiteljskih plač. Ta osnutek ima mnogo vrlin, ni pa tudi brez hib, izmed katerih bi bile najvažnejše sledeče: 1. v tem novem predlogu se še zmeraj ne nameravajo odpraviti — posebno za Spodnji Štajer — toli krivični plačilni razredi, ampak se hočejo uvesti kar štiri plačilne vrste, ki bi se naj upoštevale s prav občutnimi razlikami pri odmeri službene doklade ter odškodnine pomankljivih nadučiteljskih stanovalj; 2. se hoče omožene učiteljice in nadučitelje prikrajsati za polovično službeno doklado in bi potemtakem bilo mogoče, da bi prejemki učitelja na eni in isti šoli prekašali prejemke nadučitelja z istimi službenimi leti. Poleg teh glavnih hib izkazuje omenjeni osnutek Lehrerbunda še druge pomankljivosti, ki se radi pičlega prostora tukaj ne morejo navesti, pač pa so se od društva sklenili tozadevni predlogi, ki se bodo izročili Zvezi v pretresovanje ter nadaljno ukrepitev. Nadalje so se sprejeli še sledeči predlogi: 1. v zadevi akcije za izboljšanje učiteljskih gmotnih razmer se priporoča skupno in složno postopanje s tukajšnjim nemškim učiteljskim društvom; 2. društvo pristopi k čekovnemu prometu učit. zadruga v Celju; 3. po možnosti pristopijo vsi člani učiteljskega društva konjiški kmetijski podružnici. — Prihodnje zborovanje bo meseca maja v Zrečah ali pa v Prihovi. F. B.

Učit. društvo za brežiški in sevnški okraj je imelo svoj sestanek 6. aprila na Vidmu. Navzočih je bilo 26 članov in trije gosti. Vzeli so se na znanje razni dopisi, došli društvu od zadnjega zbora, ter poročilo tov. predsednika o odborovi seji štajerske Zveze. Nato je tov. Vadnal iz Dobove predaval prav zanimivo o čebelarstvu, za kar se mu je tov. predsednik zahvalil. Društvo sklene člane, ki so že dlje časa zaostali z udnino, še enkrat opominjati. Ko se ne bi dotični odzvali, bi bilo društvo prisiljeno glasom pravil, jih črtati kot člane. Prihodnje zborovanje se vrši 8. rožnika v Sevnici.